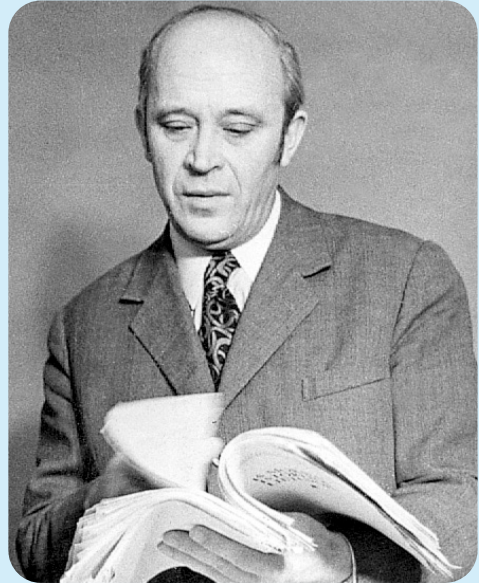

Vytautas Gudelis (1923 m. liepos 13 d. Kaune – 2007 m. liepos 17 d. Vilniuje) – Lietuvos mokslininkas, geologas, geografas, profesorius, habilituotas daktaras. 1930–1941 m. jis mokėsi Panevėžio berniukų gimnazijoje, kurią baigęs įstojo į Vilniaus universiteto (VU) Gamtos-matematikos fakulteto geologijos specialybę. 1943 m. uždarius VU dirbo Geologijos valdyboje, o 1944–1947 m. studijas tęsė, tik pasirinko geografijos specialybę. Apgynęs diplominį darbą „Pabaltijo glaciodynamika vėlyvajame pleistocene“ įgijo fizinės geografijos diplomą. 1947–1957 m. V. Gudelis dėstė VU Geologijos ir Fizinės geografijos katedroje. Nuo 1951 m. savo veiklą susiejo su Lietuvos mokslų akademija (LMA) – dirbo Geologijos ir geografijos instituto (GGI) moksliniu sekretoriumi, Geografijos skyriaus vadovu, Geografijos instituto direktoriumi. Jau 1948 m. pradėjo rinkti medžiagą apie Lietuvos pajūrį, 1951 m. išvyko tirti Kuršių marių, o 1953 m. parašė disertaciją apie Lietuvos ir Kaliningrado srities pajūrio geologiją ir paleogeografiją „Baltijos jūros geologinė raida vėlyvajame glaciare ir postglaciare Lietuvos TSR ir Kaliningrado srities ribose“, kurią apgynė 1954 m. ir tapo geologijos ir mineralogijos mokslo kandidatu (dabar daktaru). 1959 m. V. Gudelis tapo valstybinės mokslo premijos laureatu. Jis vadovavo GGI Fizinės geografijos ir Mineralinių žaliavų sektoriams, organizavo mokslinių darbų leidybą, kūrė naujas mokslinių tyrimų kryptis, mokslo padalinius, vadovavo aspirantams, kartu su kitais atgaivino Lietuvos geografų draugiją. Lietuvos geologų ir geografų darbai jo pastangomis tapo plačiau žinomi ir Vakaruose, ir Rytuose. 1963 m. panaikinus GGI įkurtas LMA nepriklausantis Geologijos institutas ir jos žinioje likęs Geografijos skyrius. Tolesnė V. Gudelio veikla susijusi būtent su juo – buvo vadovu, rengė jaunos specialius, organizavo tyrimus, daug prisidėjo steigiant Geografijos institutą ir kt. 1968 m. mokslininkas parašė daktaro disertaciją „Pabaltijo reljefas ir kvartero dariniai“, kurią apgynė Maskvos Geografijos institute ir tapo geografijos mokslo daktaru (habilituotu daktaru). 1969 m. V. Gudeliui suteiktas profesoriaus vardas, 1980-aisiais jis išrinktas LMA nariu korespondentu, o 1994 m. – tikruoju nariu (akademiku).

V. Gudelis dirbo geografijos, kvartero geologijos, paleogeografijos, Baltijos jūros istorijos srityse, sukūrė krantotyros mokyklą, rengė ir leido terminų žodynus. Pagrindinės mokslininko tyrimų kryptys – holoceno paleogeografija, stratigrafija, ledyninė geomorfologija, eolodynamika ir neotektonika. Didžioji dalis publikacijų skirta jūros ir pajūrio, Kuršių nerijos ir marių geologijos ir paleogeografijos klausimams. V. Gudelis sudarė pirmuosius Baltijos šalių neotektoninius, Kuršių marių nuosėdų ir Baltijos jūros dugno reljefo žemėlapius bei Lietuvos holoceno stratigrafinę ir paleogeografinę schemas. Taip pat atliko jūros krantų morfogenetinių rajonavimą. Mokslininkas parengė ir išleido pirmąjį Lietuvoje geologijos ir fizinės geografijos terminų žodyną, kuris tapo dabartinės geologijos ir geografijos terminijos pamatu, o 1994-aisiais išleistas jo sudarytas „Jūros krantotyros terminų žodynas“.

V. Gudelis buvo aktyvus mokslinių konferencijų, pasitarimų, redakcinių kolegijų, komisijų narys, rengė ir vadovavo tarptautiniams projektams. Jis daugelio Sovietų Sąjungos ir tarptautinių geologijos, geografijos ir okeanologijos organizacijų ir komisijų prezidentas bei viceprezidentas, keturių užsienio draugijų ir komisijų tikrasis narys, daugelio Lietuvos mokslo organizacijų narys. 1992 m. už žymų mokslinį indėlį tiriant Baltijos jūrą ir jos krantus bei tarptautinį mokslinių darbų organizavimą jam suteiktas Upsalos universiteto (Švedija) garbės daktaro vardas, o 1995-aisiais jis tapo Europos Sąjungos Krantų apsaugos asociacijos (EUCC) garbės nariu.

V. Gudelis mirė 2007 m. liepos 17 d., palaidotas Antakalnio kapinių Menininkų kalmelyje.

Vytautas Gudelis. „Geologijos akiračių“ archyvo nuotr. Vytautas Gudelis. Photo from the “Geologijos akiračiai” archive

Pagal „Akademikas Vytautas Gudelis“ (sud. ir red. A. Grigelis).
Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2011, 368 p.

SAKMĖ APIE ŽMOGŲ GARBŲ, DIDĮ IR MOKINIŲ JO MOKSLAN SKRYDĮ

Vytautui Gudeliui – 100

Šis žmogus – akademikas, profesorius, habilituotas mokslų daktaras Vytautas Gudelis, kurio 100-metį šiomet minime. Itin turiningas jo gyvenimas, įvairiapusė mokslinė, pedagoginė ir visuomeninė veikla, ryšiai ir bendravimas su Lietuvos ir pasaulio mokslininkais ir tiesiog įdomiais žmonėmis įtikinamai ir kruopščiai atskleisti akademiko A. Grigelio sudarytoje knygoje „Akademikas Vytautas Gudelis“ (2011 m.), o apibendrinta jo veiklos santrauka pateikta B. Kisielienės straipsnyje „Didysis akademiko Vytauto Gudelio palikimas“ (*Mokslo Lietuva*, 2023 06 17).

Per šešiasdešimt kūrybingų darbo metų V. Gudelis pasiekė išskirtinių rezultatų. Holoceno stratigrafija ir paleogeografija, neotektonika, jūros krantų lito- ir morfodinamika (krantotyra), Baltijos jūros geologija, landšaftų geochemija, dinaminė geomorfologija – mokslo šakos, kuriose jis dirbo, o nuo 1975-ųjų dar inicijavo ir šiuolaikinės jūrinės sedimentacijos bei biogeochemijos tyrimus, kuriuos jo teikimu vykdžiau ir aš. Su profesoriumi mane siejo apie trisdešimt pažinties metų, iš jų penkiolika – darbas betarpiškai jam vadovaujant.

Svarsčiau, kaipgi pavadinti rašinį apie tokį Žmogų – XX a. Lietuvos mokslo legendą? Pavartojau terminą „sakmė“, žymintį senovės pasakojimą apie pasaulio ir įvairių gamtos reiškinių kilmę, vaizduojant žmogaus susidūrimą su mitinėmis būtybėmis. Šie veiksniai akivaizdūs profesoriaus darbinėje veikloje ir gyvenime. Gamtinius reiškinius į šviesą jis traukė dėl savo genialumo, o „mitinių būtybių“ apstu būta tiek valdžios, tiek mokslo institucijų ar fizinių asmenų lygmeniu. Apeiti visus trukdžius sudėtingoje geopolitinėje situacijoje ir pasiekti didelių aukštumų galėjo tik toks genialus Žmogus ir Lietuvos mokslo švyturys, koks buvo garbusis V. Gudelis. Gyvenamoji aplinka, mokytojai genialaus žmogaus nesukurs – tai įgimta, nors gabumus

gali paveikti. Būtent juos pirmiausia ir ugdė Vytauto tėvas – karo gydytojas, net šešias kalbas mokėjęs inteligentas. Gavęs iš tėvo pinigų kasdienėms išlaidoms, jaunasis Vytautas ne pramogoms ar skanumynams leido, o pirko tarptautinę literatūrą ir spaudą, naudojo kalbų mokymuisi, ryšiams su egzotinių kraštų žmonėmis ar keliautojais užmegzti.

Vis svarstoma, kas gi buvo V. Gudelis – geologas ar geografas? Juk dinaminė geologija ir fizinė geografija – mokslo kryptys, kuriose profesorius daugiausia reiškėsi, yra itin artimos. Manau, tai nėra taip svarbu, o tikrai reikšmingas yra V. Gudelio palikimas – mokslinis, pedagoginis, administracinis, kuriuo šiandien naudojasi įvairių sričių mokslininkai bei specialistai ir kuris, be abejonės, bus svarbus ateityje. V. Gudelio bibliografinėje rodyklėje per 800 įrašų. Tarp jų beveik 600 įvairių mokslo kryptių publikacijų net penkiomis kalbomis. Profesoriaus mokslinės veiklos kraitėje itin svarbių 26 mokslo rinkinių ir monografijų leidybos organizavimas ir redagavimas. Reikėtų ypač pabrėžti jo inicijuotą ir per biurokratinis vargus „pramuštą“ (1963 m.) Lietuvos tarptautinio mokslinio žurnalo „Baltica“ leidybą, išgarsinusio mūsų šalį pasaulinėse okeanologijos mokslo platybėse. V. Gudelis aktyviai populiarino mokslo žinias visuomenėje – paskelbė per 200 publicistinių straipsnių egzotinės geografijos (tolimi kraštai), Lietuvos vietovių, mokslo terminijos (žodynai), marinistikos istorijos, pajūrio laivybos, žvejybos, demografijos ir kt. klausimais.

Profesorius dėstė 12 kursų VU geografijos ir geologijos katedrose, vadovavo 42 mokslinių darbų temoms, buvo 28 kandidatinių (dabar daktaro) darbų vadovas ar oponentas. Tarp V. Gudelio parengtų mokinių ne tik jo sukurtos Krantų dinamikos grupės mokslininkai V. Kirlys, R. Stauskaitė, V. Minkevičius, Z. Janukonis ir kt., bet ir vėliau habilituotais mokslų daktarais tapę A. Gaigalas, M. Kabailienė,

A. Mikalauskas, O. Kondratienė. Profesorius vadovavo jūrų geologo L. Lukoševičiaus ir žinomos geomorfologės L. Ž. Gelumbauskaitės bei politikos keliu pasukusio E. Gentvilo disertacijoms. Taip pat jis buvo keliolikos mokslo darbų, gintų Lietuvoje, Baltarusijoje, Rusijoje ir Ukrainoje, oponentu.

Išskirtinės V. Gudelio charakterio savybės, diplomatiniai ir organizaciniai gebėjimai šalia aukšto intelekto padėjo jam tapti minėtų mokslo krypčių lyderiu. Mokslinių aukštumų link vedė įdomus ir originalus profesoriaus darbo grafikas. Zoologijos ir parazitologijos instituto (ZPI) Geografijos skyriuje jis pasirodydavo dvi dienas per savaitę, tiek pat dirbo namuose – kukliame ir jaukiame kabinete. *Darbe mokslinei veiklai susikaupti negaliu, nes nuolat kažkas užaina pasikonsultuoti ar pasitarti, pasiguosti ar pasidžiaugti arba tiesiog pabendrauti prie kavos puodelio. Namie jokių trukdžių nėra – galiu mąstyti, rašyti, studijuoti literatūrą, fiksuoti prisiminimus bei apmąstyti naujus darbus. Pertraukėlių metu pasidžiaugiu darželinukais kieme, parūkau, išgeriu kavos. Dažnai netgi prie telefono neinu, nebent kokie neatidėliotini reikalai. Manau, ir jūs čia būsite tik tokių problemų vedamas, – mūsų pažinties pradžioje atviravo profesorius. Tik trečiaisiais darbo metais įtikinau profesorių į mane kreiptis „tu“. Kai kreipiatės „jūs“, man atrodo, kad kažko pyktelėjote, – paaiškinau, o jis tik lengvai šyptelėjo. Vieną dieną per savaitę V. Gudelis skyrė posėdžiams, bibliotekoms, redakcijoms, „glavlitui“ (rus. *Главное управление по охране государственных тайн в печати*) – kontrolės ir cenzūros įstaigai, kuri kontroliavo visas mokslinio ir kultūrinio gyvenimo sritis. Apsilankęs dviejose paskutinėse instancijose grįždavo kiek sutrikęs ir pavargęs, nes ten reikėjo „prastumti“ skyriaus mokslininkų publikacijas, o tai tikrai nebuvo lengva. Kaip ir nuolatinis lėšų ieškojimas Geografijos skyriaus administravimui, infrastruktūrai ir plėtrai, o vėliau ir instituto organizavimui. Galvodamas apie tai V. Gudelis ragino mus kuo plačiau įsitraukti į vietinius ir tarptautinius projektus bei užsakomuosius tyrimus.*

Jau būdamas Geografijos skyriaus vadovu profesorius organizavo naują Baltijos jūros raišdos lito- ir biostratigrafijos grupę, kurioje teko dirbti ir man. Jo dėka sedimentacinių procesų tyrimai įgavo sparnus. Jis inicijavo bendrus darbus Kuršių mariose su ZPI ir Botanikos instituto (BI) mokslininkais, kurie vėliau apibendrinti jo rekomenduotos mokslo darbų serijos „Baltijos jūros biogeochemija, geologija ir paleogeografija“ pirmojoje knygoje. Dėl gerų V. Gudelio kontaktų su įvairių institucijų vadovais (dr. Petru Zajančkausku, prof. Karoliu Jankevičiumi, prof. Ainu Aitsam’u, prof. A. Voipiu (Aarno Voipio) ir kt.) ir mokslo įžymybėmis (akad. A. Lisicynu (Александр Петрович Лисицын), akad. prof. V. Zenkovičiumi (Всеволод Павлович Зенкович), dr. M. Nesterova (Мария Петровна Нестерова), dr. Harri’u Jankovski’u, akad. Karl’u Orviku, prof. S. Musieliaku (Stanisław Musielak) ir kt.) įsitraukta ir į platesnius tyrimus. Dirbant Ekonominės savitarpio pagalbos tarybos (ESPT) šalių programoje „Pasaulinis vandenynas“ tyrimai įgavo naują, daug platesnį pobūdį (Baltijos jūra bei Rygos ir Suomiių įlankos), o rezultatai paskelbti 2–4 jau minėtos serijos knygose bei LMA darbų B serijos straipsniuose ir įvairių konferencijų pranešimuose. Vyko kompleksinės ekspedicijos-eksperimentai jūros priekrantės zonoje. Profesorius delegavo labiausiai įgudusius ir energingiausius mokslo darbuotojus su Krantų dinamikos grupės vadovu V. Kirliu priešakyje, taip pastarajam padedant išvengti sveikatos problemų. Liubiatovo (Lenkija) eksperimente teko dalyvauti ir man, o Kamčijos (Bulgarija) – VU doc. (dabar prof. habil. dr.) R. Žaromskiui. Darbų rezultatai pateikti straipsniuose tiek Baltijos, tiek Juodosios jūros priekrančių tyrimus apibendrinančiuose rinkiniuose.

Profesorius primygtinai patarė gilinti mokslinius kontaktus su Gdansko universiteto (Lenkija) geologais, geografais ir chemikais – prof. J. E. Mojskiu (Józef Edward Mojski), prof. S. Rudovskiu (Stanisław Rudowski), prof. K. Kożenevskiu (Krzysztof Korzeniewski), prof. J. Bolaleku (Jerzy Bolałek), prof. B. Rosa (Boguslaw Rosa) ir kt.,

nes jų ekspedicinė ir laboratorinė bazė galėjo padėti įgyvendinti mūsų mokslines idėjas. Sovietiniuose jėgose su Lenkijos mokslininkais vykdėme programos „Pasaulinis vandeny- nas“ sedimentologinius tyrimus ir gavome abipusę naudą: mūsų idėjos, jų analizė ir bendros publikacijos. Abipusiškai naudingos ūkinės sutartys vykdytos ir su Kaliningrado krantosauginės institucijos „Baltbergozašči- ta“ specialistais (vad. doc. dr. V. Boldyrevas (Вадим Леонидович Болдырев)).

Galvodami apie biogeocheminių tyrimų perspektyvą Geografijos skyriuje bandėme įsisavinti kriometodiką geocheminio barjero zonos „vanduo-dugnas“ mėginių prabavimui atlikti. Vis dėlto norai ir entuziazmas yra viena, o priemonės, komunikacija ir analizė – kita. Dėl mokslinės diplomatijos ir aktyviai bendradarbiaudami su estais (darbas „Aju-Dagas“, o vėliau „Akademik Veimer“ laive) dažnai būdavome Helsinkyje, lankėmės Suomijos jūri- nių tyrimų institute, kurio mokslininkai tyrė ir dugno nuosėdas. Užsiminę apie pastangas įdiegti kriometodiką, išgirdome jų pageidavi-

mą pas mus apsilankyti. Netrukus Vilniuje jau pasitikome profesorius B. Vinterhalterį (Bo- ris Winterhalter) bei A. Voipį ir diskutavome apie abipusiškai naudingus tyrimus. Jie sutei- kė mums galimybę dalyvauti minėto instituto laivo „Aranda“ reisuose. Vietoj kriotechnikos ekspediciniuose tyrimuose netrukus naudo- jomės jų konstrukcijos itin patogiu nuosėdų ėmikliu – Niemisto vamzdžiu (konstr. dr. L. Niemistas (Lauri Niemistö)). Juo surinkti 1–2 cm storio nuosėdų mėginiai išanalizuo- ti prestižinėse Vilniaus, Minsko, Gdansko, iš dalies ir Greifsvaldo laboratorijose, rezultatai „sugulė“ keliuose straipsniuose ir konferen- cijų pranešimuose bei mano habilitaciniame darbe. Kolegos suomia paprašė jiems dova- noti mūsų leidžiamos serijos knygas, tai ir pa- dariau eilinės ekspedicijos Helsinkyje metu. Prof. A. Voipis tuo metu jau vadovavo Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisijos (angl. *The Baltic Marine Environment Protection Com- mission*), dar vadinamos „Helcom'u“ (angl. *The Helsinki Commission*) institucijai, o jos sekretoriumi buvo Sovietų Sąjungos atstovas.

Vytauto Gudelio kabinete jo namuose, 1987 m. Iš kairės: Vytautas Gudelis, Olegas Pustelnikovas ir Borisas Vinterhalteris. Olego Pustelnikovo archyvo nuotr.
In the home office of Vytautas Gudelis, 1987. From the left: V. Gudelis, O. Pustelnikovas, B. Winterhalter. Photo from the O. Pustelnikovas archive

Nuvykęs į būstinę, minėtus asmenis sutikau fojė ir, prisiminęs vertingus V. Gudelio patarimus, greitai susipratau ir įteikiau knygas ne tik A. Voipui, bet ir išplėstomis akimis į mus žvelgiančiam Maskvos atstovui. Konflikto išvengta.

Kalbant apie taikomuosius tyrimus reikia paminėti Mažeikių naftos gamyklos galimo teršimo sklaidos kompleksinių tyrimų užsakymą, kurį atlikome kartu su ZPI, BI ir Geologijos instituto (GI) mokslininkais. Sėkmingas darbas puikiai įvertintas gamyklos vadovybės. Kitas itin reikšmingas darbas – Klaipėdos mazuto perpylimo įmonės rekonstrukcijos galimybės analizė – atliktas kartu su Lietuvos geologijos tarnyba. Ilgą laiką pelningai dirbusią įmonę, prisidengus ekologiniais šūkais, o faktiškai norint „prichvatizuoti“, bandyta uždaryti. Pasitelkus anksčiau skelbtas V. Gudelio mintis apie galimas lokalias organinės medžiagos sankaupas senose pajūrio lagūnose prieš jas užpildant eoliniu smėliu geologinėje pastarųjų kelių tūkstančių metų istorijoje, įrodyta, kad plataus giluminio teršimo nėra. Atlikti darbai patvirtino profesoriaus įžvalgas, o gausūs kokybiški duomenys, gauti Vilniaus, Gdanskio ir Minsko (vad. akad. V. Lukaševas (Валентин Константинович Лукашев) laboratorijose, leido nuraminti visuomenę ir imtis įmonės, kuri ir šiandien sėkmingai veikia, pertvarkos.

Profesorius itin energingai vedė Geografijos skyrių savo galutinio gyvenimo siekio – instituto įsteigimo link. Iš pradžių įvairiais būdais siekta plėsti patį skyrių. Aštuntojo dešimtmečio viduryje Vilniuje vyko Sovietų Sąjungos mokslų akademijos (MA) prezidento išvažiuojamasis posėdis, turėjęs tikslą įvertinti Lietuvos mokslo institucijų veiklą. Geografijos skyrių ruošėsi aplankyti MA viceprezidentas geologas akad. A. Janšinas (Александр Леонидович Яншин). Pristatyti sektorių V. Gudelis pavedė man ir primygtinai patarė kuklius rezultatus pateikti kuo vaizdingiau: *Pasistenk ir nenuvilk, nes tik reikiamai įtikiinę garbųjų akademiką galėsime tikėtis svarios jo pagalbos ir skyriaus plėtrai*. Pasikalbėjęs su V. Gudeliu ir rankose laikydamas porą ką tik profesoriaus jam padovanotų knygų, viceprezidentas užėjo į biogeochemijos laboratoriją.

Čia pamatė visą mūsų „turtą“ – senus laboratorinius stalus su ant laikiklių sukabinėtomis Bunzeno kolbomis ir mėgintuvėliais, seną traukos spintą ir vakuuminį siurblių bei primityvią filtracinę įrangą. Matyt, „įspūdis“ buvo nemažas, nes, žvalgydamasis po patalpą ir vartydamas leidinius, jis tik kraipė galvą, kol pagaliau tvirtai rusišku žargonu tarė: „Nichriena niet, a knigi idut“ (*Nieko nėra, o knygos išeina*). Dar pastoviniauęs A. Janšinas pasiūlė kuo greičiau parengti penkerių metų mokslinį projektą, pageidautina turintį praktinę reikšmę (žuvininkystė, gamtosauga ir pan.), ir nedelsiant siųsti jam. Intensyviai padirbėjęs jau po kelių savaičių projektas buvo Maskvoje. Besidžiaugdamas V. Gudelis vėliau pasakė: *Aukšti mokslininkai žodžiais nesisivaido, lauksime gerų žinių iš Maskvos*. Ir tikrai, netrukus pranešta, kad projektas patvirtintas ir paskirtas biudžetas su numatytais dešimt etatų naujai sukurtai biogeochemijos grupei.

Na, o palankios aplinkybės steigti Geografijos valstybinį mokslo institutą susiklostė po to, kai Lietuva atgavo nepriklausomybę, – 1990 m. balandžio 9 d., o V. Gudelis tapo pirmuoju jo direktoriumi. Kadangi turėjo daug organizacinių rūpesčių, net atsisakė prof. M. L. Švarco (Maurice L. Schwartz) kvietimo atvykti į Bellinghamą (*Bellingham*) Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV), pasiūlęs man jį pakeisti. Tai rodo profesoriaus humanišką ir giliai mokslinį požiūrį savo darbuotojų atžvilgiu. Taip 1990-ųjų lapkričio mėn. tris savaites svečiavausi JAV šiaurės vakaruose ir minėto miesto gamtosauginio profilio koledže skaičiau paskaitas apie suspensijų vaidmenį pasaulinio vandens baseinų įvairios genės nuosėdų formavimosi procese. Draugiški V. Gudelio santykiai su Vakarų Vašingtono universiteto (*Western Washington University*) Bellinghame profesoriumi, vienu garsiausių pasaulio krantotyriminkų M. L. Švarcu neakivaizdžiai užsimezgė jiems studijuojant vienam kito straipsnius, o pasimatė jiedu tik 1986 m., kai profesorius atvyko į Vilnių. Deja, bet jūros ir jį dominusių pakrančių taip ir nepamatė dėl sovietmečiu taikytų keliavimo apribojimų

užsieniečiams. Svečias ypač domėjosi mūsų sedimentologiniais tyrimais ir suspensijų (pakibusių dalelių) vaidmeniu Baltijos jūros nuosėdų formavimesi, nes jo universitete tokie tyrimai nebuvo vykdomi. Atsidėkodamas už viešnagę, jis ir pakvietė V. Gudelį atvykti į Bellinghamą, bet, kaip minėjau, teko vykti man.

Platus mokslinių sričių diapazonas, gilus šešių užsienio kalbų mokėjimas leido profesorui būti tarptautinio bendradarbiavimo sukuryje. V. Gudelis, kaip reta mokslo pasaulyje, turėjo itin daug kolegų sekėjų ir kritikų tiek Sovietų Sąjungos ar ESPT šalyse, tiek ir tuometiniuose Vakaruose. Bendravo su jais laiškais, keitėsi publikacijomis ir knygomis, susitikdavo tarptautiniuose renginiuose. Profesorius dalyvavo simpoziumuose, konferencijose ir ekspedicijose, bet tik tose, kurios jam buvo įdomios. Vėliau, kai aš vykdavau į užsienį, neretai išklausydavau V. Gudelio patarimą: *Su mokslo žmonėmis diskutuok apie darbą, laisvalaikį, paslaugas, bet niekada neliesk politikos*. Ir dar gaudavau kokį pavedimą susitikti ar kažką perduoti kitos šalies kolegoms (prof. E. Seiboldui (Eugen Seibold), prof. Dieter'ui Langei, prof. Ott'ui Kolp'ui, dr. Heinz'ui Kliev'ei, prof. J. Mojski'ui, dr. K. Vypychui (Kazimierz Wypych), prof. S. Rudovskiu, akad. K. Orvik'ui, akad. Anto Rauk'ui, akad. A. Lisicynui, prof. V. Zenkovičiui, doc. V. Boldyrevui, prof. J. Šuiskiui (Юрий Дмитриевич Шуйский), Suomijos mokslininkams B. Vinterhalteriu, prof. Kauko Korpelai bei „jūrų geologijos tėvu“ vadinamam H. Ignatiusui (Heikki Ignatius), taip pat O. Graniui (Olavi Granö) ir skyriaus plėtrai bei mūsų grupės mokslinei perspektyvai svarbiems prof. A. Voipiui bei jo bendradarbiui, dr. L. Niemistui ir kt. Sąrašą būtų galima tęsti, nes V. Gudelis turėjo ypatingą gebėjimą pritraukti žmones, iš pirmo žvilgsnio ar žodžio sudaryti kuo maloniausią įspūdį.

Profesorius neieškodavo žodžio kišenėje. Neskubi ir aiški jo šneka, prisodrinta gilios, senosios kartos inteligento išminties, neretai buvo praskaidrinama nuostabaus sąmojo. Bendraudamas nuolat jutai jo pakantumą ir didelės asmenybės įtaką. Jis meistriškai ge-

bėdavo užgesinti karštą, neretai betikslį ginčą ir patardavo ne knaisiotis smulkmenose, o matyti tai, kas svarbiausia. *Žmogus, siekiąs sužinoti kaskart daugiau apie vis mažesnę dalyką, – siauras specialistas, jis galop sužinos viską apie nieką, – kalbėjo profesorius, mėgdavęs pacituoti ir Einšteiną: – Įžymiųjų žmonių moralinės vertybės turi didesnę reikšmę ateities kartoms, nei vien tik gryno intelekto pasiekimai*. Taip V. Gudelis primindavo moralinių vertybių svarbą. *Alfa ir omega turi būti įžvelgiamos ne tik profesinėse žiniose, bet ir dvasinėse savybėse – inteligentiškume, erudicijoje, darbo kultūroje, reiklume ir atlaidume, – sakydavo jis. Galiu patvirtinti, kad profesoriumi, matyt, dar vaikystėje tėvų buvo įskiepytos visos šios savybės.*

Paprastas, objektyvus, visuomet pasitempęs, tvarkingai apsirengęs, dažnai su kaklaraiščiu ir lengva skrybėle – toks profesorius stovi prieš mano akis. Jo mokslinis ir pedagoginis palikimas iškelia jį į pasaulines aukštumas, todėl drąsiai galime jį vadinti Lietuvos garbe ir mokslo švyturiu. Pateikti duomenys neabejotinai rodo V. Gudelį buvus mokslo milžinu, anot senovės graikų mitų – Atlantu, laikančiu dangaus skliautą ant savo pečių. Tariant eilėmis:

*Iš kur turėjo tiek jėgų
per 60 darbo metų...
Mokslas, mokiniai, tautos švietimas,
netgi istorija, kalba –
neliko be giliausio jo įsikišimo.
Mūs atminty gyvuok per amžius,
Garbusis mokslo švytury!
Dabar pajūrio problemas
tespręs jauni ir žengs toliau
nei mes, nei mūs valstybės sienos.*

Prof. Olegas Pustelnikovas*

**Straipsnio autorius yra geologas, habilituotas mokslų daktaras, Vilniaus pedagoginio (vėliau Edukologijos) ir Klaipėdos universitetų profesorius, taip pat Slupsko Pamario akademijos (Lenkija) (lenk. Akademia Pomorska w Słupsku) kviestinis profesorius, nuo 2015 m. pensininkas.*